

DREPTUL la VIAȚĂ■ *rezumat* ■

Lucrarea intitulată *Dreptul la viață* este structurată în șapte capitole, cărora li se adaugă partea introductivă și cea concluzivă. Urmând diviziunea tematică, toate capitolele sunt compuse din secțiuni, subsecțiuni, iar unora dintre acestea din urmă adăugându-li-se inclusiv puncte, ce cuprind deliberări amănunțite pe diverse tematici dezbătute în cuprinsul operei. Pentru tratarea subiectului temei, au fost folosite aproximativ 130 de lucrări științifice de specialitate; 21 de ziare și reviste, cu articole tangențiale dreptului existențial al ființei umane; 25 de acte normative internaționale; cele șapte Constituții ale țării noastre, care înseamnă în fapt istoria constituțională a României; legislație românească, începând cu anul 1954 și până la reglementări intrate de curând în dreptul pozitiv românesc; jurisprudență românească și străină întâlnită atât în decizii ori sentințe, cât și tratate în lucrări de specialitate, precum și câteva site-uri cunoscute și foarte accesate, nominalizate în partea finală, secțiunea *Surse bibliografice*.

Subiectul supus cercetării tematice se încadrează în sfera drepturilor subiective studiate prin Teoria generală a dreptului și reprezintă, așa cum personal am încercat să relievez cel mai important drept al ființei umane, un drept, care privit sub o vastă clasificare a libertăților subiective, are caracter de drept principal pentru absolut toate celelalte drepturi subiective cu caracter personal și asta deoarece, fără exercițiul dreptului la viață, celelalte nu-și regăsesc aplicabilitatea.

Pe parcursul lucrării sunt abordate aspecte interesante precum: eutanasia și distanșia umană; dreptul la viață al militarilor în timp de război ori cel al prizonierilor și chiar al vechilor sclavi; faptul că toate ființele de pe planetă își duc

existența între limitele naturale ale acesteia, doar omul, izolat intervenind prin suicid asupra duratei propriei vieții; soluțiile instanțelor europene asupra unor spețe, ce au în prim-plan dreptul la viață; limitele propriu-zise ale vieții, inclusiv anticipația apariției, cât și efectele dispariției individului uman; pedeapsa capitală, opinii pro și contra, argumente de ordin juridic în favoarea excluderii acesteia din arealul sancționatoriu, față de conduita umană; evoluția legislației, raportată la cel mai de seamă drept exercitat de către semenii; evidențierea caracteristicilor sale. Nu au fost excluse nici intervențiile premeditate și generalizate asupra vieții oamenilor, precum terorismul, genocidul ori apartheidul. Viața este un complex de fenomene și împrejurări, nu este suficient doar să o trăiești pentru a o înțelege, trebuie să o și studiezi!

În cadrul introducerii sunt avute în vedere generalitățile asupra temei supusă studiului prin cercetare, evoluționismul drepturilor fundamentale ale omului, marcat prin succesiunea celor patru generații de drepturi, cu accentuarea firească a primei generații, datorată includerii în sfera sa a dreptului la viață al ființei umane. Iată că și din perspectivă istorică, acest drept este printre primele consacrate așa încât poziția sa dominantă, în ierarhia drepturilor ființei umane este confirmată și sub aspect cronologic. Secolul al XVIII-lea, cu obținerea independenței coloniilor americane și Revoluția franceză constituie ocazii excelente pentru intelectualii epocii moderne de a insera în declarațiile vremii faptul că omului trebuie să i se permită să trăiască sau chiar mai mult, organismele etatice au obligația de a proteja și susține dreptul la existență al ființei umane. Au urmat noi reglementări în secolul al XIX-lea, prin expunerea concluziilor unor conferințe, cu caracter internațional, la Berlin, la Bruxelles ori la Geneva. Consacrarea și recunoașterea drepturilor omului intrase deja pe o pantă ascendentă, fără precedent în trecutul omenirii, culminând cu declarațiile de drepturi din secolul trecut, urmate de armonizarea cu acestea a legislațiilor fundamentale ale statelor lumii. Dreptul la viață străbate asemenea unui fascicul reglementările internaționale, începând cu cele mai vechi, pătrunzând apoi în acordurile dintre state și regăsindu-se în final în legile supreme ale țărilor de pe întreaga întindere a planetei.

În cuprinsul întâiului capitol sunt expuse, istorificate, explicate, exemplificate și comentate drepturile subiective, având în vedere caracteristicile subiective ale dreptului la viață. Cu acest prilej, sunt culese și prezentate definiții ale acestor libertăți, provenind de la diverși doctrinari, însoțite de argumente și comentarii. Având drepturi subiective, corelativ întâlnim și drept obiectiv, interesul fiind dat de distincția dintre cele două categorii. Apoi a trebuit făcută distincția și față de dreptul pozitiv, ca o componentă a celei din urmă categorii, atât sub aspect cantitativ cât și de formă și fond. Dezbătând tipuri de drepturi, nu am uitat nici de obligații. Pe principiul simetriei, fiecărui drept subiectiv îi corespunde o obligație corelativă am evidențiat că de iure, dreptului titularului de exercitare a vieții sale, îi corespunde erga omnes, obligația tuturor celorlalte subiecte de drept, de a nu întreprinde nimic, prin care să aducă atingere acestui drept, titularului său. Apoi se adaugă excepțiile: aplicarea pedepsei capitale, intervențiile în forță ale autorității în caz de forță majoră ori stare de necesitate, efectele războiului, culpa medicală urmată de decesul pacientului, discriminările și chiar întreruperile de sarcină, dacă ne raportăm unor norme canonice ori unei părți a opiniei publice vis-a-vis de existența intrauterină.

La nivelul celui de-al doilea capitol sunt indicate trăsăturile dreptului la viață, ca drept subiectiv al ființei umane, poziția acestui drept față de alte drepturi exercitabile de către titularii lor și eficiența consacării sale prin intermediul normativismului juridic, practic ceea ce-l face să fie respectat, într-o anumită măsură, nu însă în totalitate așa cum este prezentat și exemplificat în cuprinsul lucrării.

Dreptul la viață este un drept: natural, absolut, nepatrimonial, principal, pur și simplu, individual, fundamental, ultima caracteristică fiind valabilă prin consacrarea expresă a acestuia, în legea fundamentală a unui stat. Deși este practic cel mai important drept, pe care-l avem, omul nu a fost permanent titularul său. Chiar dacă pare paradoxal, invocând organizarea statală de la începuturile erei noastre, descoperim, că sclavii nu aveau nici măcar dreptul la viața lor, acesta aparținea stăpânului lor, care hotăra asupra vieții respectivelor ființe. Termenul de *unelte vorbitoare* uzitat de către scriitorii vremii este grăitor în acest sens și totodată confirmă statutul unor semeni de-ai noștri, care au trăit, în urmă cu câteva sute de generații. În

contemporaneitate, lucrurile stau diametral opus, fără a discuta asupra excepțiilor (anumiți prizonieri de război, ori regimurile dictatoriale), fiecare ființă umană este titulara acestui drept. Cum însă statisticile ultimilor ani indică faptul, că aproape din minut în minut, pe glob o persoană își pierde viața, ca efect al unei intervenții a altei persoane, constatăm, în ciuda reglementărilor și a prevederilor privind ocrotirea vieții, că nici astăzi nu putem vorbi de garanție totală, în privința integrității acestui drept, vital pentru individ și chiar și pentru societate în general.

În cadrul capitolului al treilea, mai vast din punct de vedere cantitativ, față de precedentele, sunt avute în vedere reglementările de ordin internațional, tangențiale dreptului la viață. Astfel în prim plan este Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la puțin timp după sfârșitul ultimului război mondial și care constituie o culegere de drepturi și libertăți preluate de către reglementările regionale (în principiu la nivel continental), cât și de cele naționale, care au aderat politicii ONU, în materie de drepturi ale omului. Apoi sunt evidențiate și interpretate prevederile conexionate subiectului tezei din cadrul reglementărilor internaționale adoptate, în diverse regiuni ale lumii, precum: Convenția Europeană a Drepturilor Omului pentru Europa; Convenția Americană a Drepturilor Omului de la 1969 pentru statele americane; Declarația îndatoririlor fundamentale ale popoarelor și statelor asiatică, pentru o parte din continentul asiatic, Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor valabilă în zona Africii și Declarația Islamică Universală a Drepturilor Omului evident pentru lumea islamică, acolo unde sistemele de drept sunt foarte nuanțate, comparativ cu cele euro-americane ori specifice altor zone ale planetei.

De asemenea respectiva parte a lucrării este direcționată asupra atâtor aspecte, ca ale organizării sau dezorganizării sociale, ce se află în relație directă, cu viața indivizilor. Astfel, apartheidul, genocidul, tortura, terorismul, criminalitatea ori alte forme de discriminare sunt prospectate inclusiv din punct de vedere juridic! O secvență importantă a cercetării este dedicată pedepsei capitale și tendinței de abolire a acesteia la tot mai multe state, fiind adăugate inclusiv date statistice concrete privind numărul de execuții, la nivelul unor state cu doar câțiva ani în urmă.

Din punct de vedere juridic, pedeapsa capitală nu este justificabilă deoarece:

- în timp ce dreptul condamnă violența și apără ordinea, tocmai el se transformă într-un sancționator violent;
- pentru orice alt gen de sancțiune, există posibilitatea (speranța) condamnatului de a se reabilita, ori în acest caz aceasta este anulată;
- sancțiunea are atât o funcție represivă, cât și una educativă, numai că în cazul unei pedepse capitală, cea de-a doua funcție este aplatizată;
- dreptul este supus și erorii, jurisprudența exemplifică o multitudine de cazuri, în care persoane nevinovate au fost condamnate la pedepse cu ani mulți de detenție; în cazul unei erori judiciare, pentru o persoană condamnată capital, nu se mai poate face absolut nimic, pentru repararea greșeli comise.

Capitolul al patrulea este dedicat paradoxului generat de creșterea numerică a reglementărilor și totodată de menținerea unui număr însemnat de încălcări ale dreptului la viață. Apoi este cercetată limita exercitări sale de către anumiți titulari ai săi, precum militarii, atât în timp de pace, cât și de război, prizonierii și alte categorii de deținuți, ori cei ce trăiesc la limita subzistenței, în așa numită lume a treia, a planetei. În fapt s-a realizat și o ușoară antiteză asupra drepturilor, celei din urmă categorii și libertățile și oportunitățile acelorora, care formează segmentul cel mai înstărit (din punct de vedere material) al societății.

Referitor la cel de-al cincilea capitol trebuie subliniat că acesta este concentrat în general, pe două teme; pe integritatea vieții din punct de vedere psihic, fizic și juridic și pe dimensiunile dreptului la viață raportat la noile evoluții ale umanității precum: clonarea, ori eutanasia. Convențiile internaționale dar și prevederile constituționale ori opiniile doctrinarilor și ale filosofiei dreptului sunt utilizate pentru tratarea celei dintâi teme, celei din urmă fiindu-i dedicate cercetări efectuate în cuprinsul dispozițiilor normelor canonice, ale medicinei legale, bioeticii și nu în ultimul rând logicii juridice. Aspecte privitoare la legalizarea eutanasiiei, la dimensiunile aproape științifico-fantastice ale cryotanasiei, ori consecințele juridice ale unei familii cu doi copii, din care unul natural și celălalt clonat ori ce perspective din punct de vedere al dreptului familiei ar avea o eventuală clonă umană (dacă și-ar putea întemeia o familie, ori dacă ar putea avea la rândul-i urmaș – pe cale naturală ori

tot prin inginerie genetică) constituie aspecte așezate la limita crepusculară a dreptului, în bună parte acceptate din punct de vedere ipotetic, însă privite și cu o doză de scepticism.

În cuprinsul capitolului cu numărul șase, sunt indicate limitele naturale și juridice ale exercitării dreptului la viață, de către persoana fizică. Astfel se determină, din punct de vedere juridic, momentul începerii vieții, inclusiv prin analizarea opiniilor care solicită recunoașterea realității existenței embrionare, ajungându-se până la stabilirea datei încetării vieții și totodată a exercitării dreptului la viață de către persoana în cauză, și în situațiile, în care respectiva ființă a dispărut fără a se putea dovedi concret că aceasta ar fi decedat. Ineditul dreptului și limitele acestuia sunt extrase, pe această temă, în analiza logică a unei situații, în care o persoană dispărută și declarată decedată pe cale judecătorească, inclusiv prin trecerea la deschiderea și dezbateră succesiunii sale, reapare după o perioadă îndelungată de timp. Astfel oricât de bine ar fi structurat dreptul, se găsește și el în interiorul unor limite generate de complexitatea vieții umane.

Cel de-al șaptelea și ultimul capitol propriu-zis al lucrării privește unele aspecte de drept comparat, dat fiind faptul că teoria dreptului stabilește legături cu toate ramurile dreptului. Sunt avute în vedere în această fază antifinală a lucrării, mai întâi prevederile dreptului pozitiv românesc asupra dreptului la viață, și ulterior cele ale altor state din Europa (atât intraunională, cât și din afara Uniunii), și alte trei continente. Doar un aspect voi sublinia aici; în timp ce unele state au exclus din legislația proprie pedeapsa capitală (ex. România), altele o mențin (ex. SUA), iar altele o reactivează doar în vreme de război, pentru anumite fapte cu caracter deosebit de grav (ex. Spania).

O altă temă avută în vedere, o reprezintă viața oamenilor și drepturile lor, pe timp de război, fie că sunt, fie că nu sunt militari, fie că ei sunt implicați activ în conflict ori din contră vârsta fragedă sau prea înaintată nu le permite să participe efectiv la disputa armată.

Concluziile lucrării reprezintă un punct de vedere propriu, bazat pe aspectele argumentate în conținutul demersului științific, părerea personală fiind în acord cu

tendința de a limita excesele asupra nerespectării dreptului la viață, inclusiv prin utilizarea încă, a pedepsei cu moarte și totodată meditănd asupra unor aspecte neclarificate încă, nici de cercetători și cu atât mai puțin, de către legiuitor, precum: lipsa unor definiții cu caracter juridic concret ale vieții și ale morții, obligațiile și mai ales urmările negative față de stat, atunci când prin politica sa aduce atingere personalității și vieții ființei umane, perspectivele evoluției vieții în funcție de noile descoperiri ale geneticii și nu în ultimul rând rolul dreptului în protecția vieții indivizilor, având în vedere explozia demografică a omenirii; creșterea populației Terei în proporții geometrice.

Lucrării îi sunt atașate câteva cazuri deja judecate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, evident în materia dreptului la viață, cu indicarea contextului, a soluției pronunțate de Curte și comentariile raportate sentinței forului jurisdicțional european. Cazurile, la care s-a făcut trimitere privesc: aspecte din războiul ruso-cecen, cu pierderi mari de vieți omenești în rândul civililor refugiați, probleme care țin de poluare a mediului de viață al unor contemporani, sinuciderea asistată, intervenții ale forțelor etatice asupra manifestațiilor, pruncucidere și stabilirea datei morții unei persoane dispărute.

Lucrarea constituie un demers argumentat pe tema înțelegerii nu neapărat a evoluției omului și a originii sale, ci a înțelegerii încadrării existenței ființei umane prin drept, în interiorul societății, atât dreptul ca știință, cât și societatea în sine fiind tot creații ale ființei umane.